

Agnieszka Gajda*

Aleksandra Szydzik**

**Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej pt.
„Elementy i dynamika europejskiego standardu prawnego”,
Gdańsk, 18–19 kwietnia 2024 r.**

Report on the International Scientific Conference Entitled “Elements and Dynamics of the European Legal Standard”, Gdańsk, 18–19 April 2024

On 18–19 April 2024, an international scientific conference entitled “Elements and Dynamics of the European Legal Standard” was held in Gdańsk, Poland. The event was the main activity undertaken within the Eugeniusz Kwiatkowski Department at the University of Gdańsk, which in the academic year 2023/2024 was headed by Professor Hanna Suchocka – a long-time member and honorary chairwoman of the Venice Commission. The purpose of the event was an in-depth reflection on the issue of European legal standards – an attempt to define and systematise them, as well as to identify their axiological assumptions. The conference provided an opportunity to analyse the nature and relevance of European legal standards for both the Council of Europe and its individual member states, including the Republic of Poland. The event was attended by many representatives of the broadly understood world of science and politics – both from Poland and abroad, including members of the Venice Commission, the Minister of Justice of Poland, the Mayor of the City of Gdańsk, as well as representatives of legal science from domestic and foreign research centers.

Keywords: European legal standard, conference, Venice Commission, Hanna Suchocka, University of Gdańsk

W dniach 18–19 kwietnia 2024 r. w Gdańsku odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Elementy i dynamika europejskiego standardu prawnego”. Wydarzenie stanowiło

*** Dr Agnieszka Gajda**

Uniwersytet Gdański, Wydział Prawa i Administracji, Polska
University of Gdańsk, Faculty of Law and Administration, Poland
agnieszka.gajda@prawo.ug.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0003-1348-174X>

**** Mgr Aleksandra Szydzik**

Uniwersytet Gdański, Wydział Prawa i Administracji, Polska
University of Gdańsk, Faculty of Law and Administration, Poland
aleksandra.szydzik@ug.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0003-3744-859X>

główne przedsięwzięcie realizowane w ramach Katedry im. Eugeniusza Kwiatkowskiego na Uniwersytecie Gdańskim, nad którą kierownictwo w roku akademickim 2023/2024 objęła prof. Hanna Suchocka – wieloletni członek i honorowa przewodnicząca Komisji Weneckiej. Celem wydarzenia była pogłębiona refleksja nad problematyką europejskich standardów prawa – podjęcie próby ich zdefiniowania oraz usystematyzowania, a także identyfikacja ich aksjologicznych założeń. W ramach konferencji analizie poddano charakter oraz znaczenie europejskich standardów prawa zarówno dla Rady Europy, jak i jej poszczególnych państw członkowskich, w tym Rzeczypospolitej Polskiej. W wydarzeniu wzięło udział wielu przedstawicieli szeroko pojętego świata nauki i polityki z Polski i z zagranicy, w tym członkowie Komisji Weneckiej, minister sprawiedliwości, prezydent Miasta Gdańska, a także przedstawiciele nauki prawa reprezentujący krajowe oraz zagraniczne ośrodki naukowe.

Słowa kluczowe: europejski standard prawny, konferencja, Komisja Wenecka, Hanna Suchocka, Uniwersytet Gdański

W dniach 18–19 kwietnia 2024 r. w Gdańsku odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Elementy i dynamika europejskiego standardu prawnego”. Wydarzenie stanowiło główne przedsięwzięcie realizowane w ramach Katedry im. Eugeniusza Kwiatkowskiego na Uniwersytecie Gdańskim¹, nad którą kierownictwo w roku akademickim 2023/2024 objęła dr hab. Hanna Suchocka, prof. UAM, Prezes Rady Ministrów w latach 1992–1993, minister sprawiedliwości w latach 1997–2000, ambasador Rzeczypospolitej Polskiej przy Stolicy Apostolskiej oraz Zakonie Maltańskim w latach 2001–2013, a także wieloletni członek i honorowa przewodnicząca Komisji Weneckiej.

Konferencja została zorganizowana przez Uniwersytet Gdański we współpracy z Komisją Wenecką (Europejską Komisją na rzecz Demokracji przez Prawo) oraz Miastem Gdańsk pod przewodnictwem prof. H. Suchockiej. W wydarzeniu wzięło udział wielu przedstawicieli szeroko pojętego świata nauki i polityki – zarówno z Polski, jak i z zagranicy, w tym członkowie Komisji Weneckiej, minister sprawiedliwości, prezydent Miasta Gdańska, a także przedstawiciele nauki prawa reprezentujący krajowe oraz zagraniczne ośrodki naukowe.

Obrazy zostały podzielone na pięć paneli tematycznych, spośród których trzy odbyły się pierwszego dnia w Europejskim Centrum Solidarności – instytucji kultury upamiętniającej rewolucję „Solidarności” oraz upadek komunizmu w Europie, pozostałe zaś drugiego dnia w Dworze Artusa – jednym z najbardziej reprezentacyjnych zabytków miasta. Językami roboczymi konferencji były język angielski oraz uzupełniając go język polski. Mając na uwadze międzynarodowy charakter wydarzenia,

¹ Koncepcja katedr imiennych została zaczerpnięta z praktyki akademickiej najlepszych światowych uniwersytetów. Zakłada utworzenie na Uniwersytecie Gdańskim trzech katedr pod patronatem wybitnych osób szczególnie związanych z tą uczelnią oraz określoną dziedziną nauk. Co roku kierownictwo takich katedr mają obejmować osobistości świata nauki, polityki i życia społecznego. Patronem katedry imiennej w dziedzinie nauk społecznych został prof. Eugeniusz Kwiatkowski – wicepremier, minister skarbu, wybitny ekonomista, doktor *honoris causa* Uniwersytetu Gdańskiego z 1974 r.

organizatorzy zapewнили tłumaczenie symultaniczne z języka polskiego na język angielski, aby umożliwić wzajemne zrozumienie się uczestników konferencji oraz swobodną wymianę myśli i poglądów.

Tematyka konferencji była ściśle związana z działalnością oraz doświadczeniami prof. H. Suchockiej jako członka oraz honorowej przewodniczącej Komisji Weneckiej. Celem wydarzenia była bowiem pogłębiona refleksja nad problematyką europejskich standardów prawa – podjęcie próby ich zdefiniowania oraz usystematyzowania, a także identyfikacja ich aksjologicznych założeń. W ramach konferencji analizie poddano charakter oraz znaczenie europejskich standardów prawa zarówno dla Rady Europy, jak i jej poszczególnych państw członkowskich, w tym Rzeczypospolitej Polskiej.

Pierwszego dnia konferencję otworzyła prof. H. Suchocka, witając zgromadzonych uczestników oraz zaproszonych gości, a także przedstawiając motywy, które legły u podstaw podjęcia problematyki europejskich standardów prawa. Nawiązując do Cyncerona, wskazała, że ludzie, aby mogli być naprawdę wolni, muszą być niewolnikami prawa². Następnie przemówienia okolicznościowe wygłosili: prof. dr hab. Piotr Stepnowski – rektor Uniwersytetu Gdańskiego, Piotr Borawski – wiceprezydent Miasta Gdańska, Claire Bazy Malaurie – przewodnicząca Komisji Weneckiej, dr hab. Wojciech Zalewski, prof. UG – dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, Dariusz Mazur – podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, oraz Basil Kerski – dyrektor Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku.

Po przemówieniach okolicznościowych rozpoczęła się merytoryczna część konferencji, którą otworzył minister sprawiedliwości dr hab. Adam Bodnar, prof. SWPS, wygłaszając referat wprowadzający na temat reform wymiaru sprawiedliwości w Polsce z uwzględnieniem zaleceń wynikających z opinii Komisji Weneckiej, a także przedstawiając podejmowane i planowane działania w tym zakresie w Ministerstwie Sprawiedliwości. Podkreślił, że wynik wyborów parlamentarnych, które odbyły się 15 października 2023 r., miał historyczne znaczenie, dając szansę na przywrócenie praworządności w Polsce. Zaznaczył jednocześnie, że odbudowa rządów prawa jest zadaniem długofalowym, wymagającym czasu i ostrożności w działaniu³.

Następnie rozpoczął się pierwszy panel tematyczny pt. „Próba zdefiniowania (dokreślenia) standardu prawnego”, którego moderatorem została prof. H. Suchocka. W ramach niego głos zabrali: prof. dr hab. Zdzisław Kędzia (Uniwersytet WSB Merito we Wrocławiu), wygłaszając referat pt. „Standard prawny – zalety i ryzyka”; prof. Karlo Tuori (Komisja Wenecka) z wystąpieniem pt. „European standards: what are they and where do they come from?”; prof. dr hab. Monika Florczak-Wątor (Uniwersytet

² W ten sposób prof. H. Suchocka nawiązała do wystąpienia prof. J. Zajadło, który już wcześniej w swoich badaniach naukowych nawiązywał do słynnej wypowiedzi Cyncerona z *Oratio pro Cluentio*. *Vide* J. Zajadło, *Fragment Oratio pro Cluentio Cyncerona – pierwowzór idei rządów prawa*, „Przegląd Konstytucyjny” 2019, nr 1, s. 34–36.

³ „Elementy i dynamika europejskiego standardu prawnego”, konferencja z udziałem kierownictwa Ministerstwa Sprawiedliwości, <<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/elementy-i-dynamika-europejskiego-standardu-prawnego-z-udzialem-kierownictwa-ministerstwa-sprawiedliwosci>>, dostęp 27 X 2024.

Jagielloński), prezentując referat pt. „Standard konstytucyjny i jego specyfika”, oraz prof. dr hab. Jerzy Zajadło (Uniwersytet Gdański) z wystąpieniem pt. „*Servi legum sumus*, czyli wszyscy jesteśmy niewolnikami praw”. Panel ten miał charakter teoretyczny i służył określeniu znaczenia oraz charakteru standardu prawnego, stanowiąc zarazem punkt wyjścia do dalszych rozważań.

Po krótkiej przerwie kawowej rozpoczął się drugi panel tematyczny pt. „W poszukiwaniu standardu prawnego dotyczącego podziału władzy”, moderowany przez prof. dr hab. Krzysztofa Skotnickiego (Uniwersytet Łódzki). W panelu udział wzięli: dr hab. Sławomir Patyra, prof. UMCS (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) z referatem pt. „Kontrowersje wokół osobistych uprawnień Prezydenta Rzeczypospolitej wobec władzy sądowniczej (Między monarchią a republiką?)”; prof. Serhiy Holovaty (Komisja Wenecka) z wystąpieniem pt. „Twists & Turns of the separation of powers in Ukraine and the guidance of the Venice Commission”; prof. dr hab. Jerzy Jaskiernia (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), wygłaszając referat zatytułowany „Standard podziału władzy w systemie aksjologicznym Rady Europy”; dr hab. Krzysztof Urbaniak, prof. UAM (Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu) z wystąpieniem pt. „Polski model systemu parlamentarno-gabinetowego a problemy podziału władz” oraz dr hab. Piotr Uziębło, prof. UG (Uniwersytet Gdański), który przedstawił referat pt. „Stosunki pomiędzy legislatywą a egzektywą – standardy europejskie a doświadczenia polskie”, opracowany wspólnie z dr hab. Krzysztofem Grajewskim, prof. UG (Uniwersytet Gdański) oraz mgr Aleksandrą Szydzik (Uniwersytet Gdański). W trakcie panelu przeanalizowano sposób postrzegania podziału i równowagi władz w opiniach Komisji Weneckiej, a także rozważano, czy poszczególne państwa członkowskie Rady Europy realizują wymogi stawiane przez Komisję Wenecką w tym zakresie.

Moderatorem trzeciego panelu tematycznego, zatytułowanego „Standard prawny w zakresie władzy sądowniczej i prokuratury”, został prof. dr hab. Marian Grzybowski (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie). W tej części konferencji głos zabrali: dr hab. Ryszard Balicki, prof. UWr (Uniwersytet Wrocławski), przedstawiając referat pt. „Wewnętrzna niezawisłość sędziego”; prof. Martin Kuijer (Komisja Wenecka) z wystąpieniem pt. „Shielding self-regulatory bodies from political interference while avoiding corporatism”; prof. dr hab. Piotr Tuleja (Uniwersytet Jagielloński), prezentując opracowanie pt. „Niezależność sądów a ewolucja władzy sędziowskiej”; prof. dr hab. Zbigniew Witkowski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), który wspólnie z dr hab. Katarzyną Witkowską-Chrzczonecz, prof. UMK (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) wygłosił referat pt. „Standard niezależności prokuratury w Polsce i potrzeba jego konstytucjonalizacji”; oraz dr hab. Anna Machnikowska, prof. UG (Uniwersytet Gdański) z wystąpieniem pt. „Nowe nurty dyskusji o prawnych granicach aktywności sędziów – przypadek Polski”. Główny ciężar rozważań w ramach tego panelu położono na standardy prawne oczekiwane przez Komisję Wenecką w odniesieniu do sądów i prokuratury.

Po zakończeniu trzeciego i zarazem ostatniego panelu tematycznego zaplanowanego w programie pierwszego dnia konferencji rozpoczęła się dyskusja, podczas której wszystkim zainteresowanym uczestnikom umożliwiono swobodną wypowiedź, a prelegentom uzupełnienie wcześniejszych wystąpień i udzielenie odpowiedzi na zadane pytania.

Drugi dzień obrad otworzyło uroczyste przemówienie prezydent Miasta Gdańska Aleksandry Dulkiewicz. Zwróciła ona uwagę na znaczenie zasady demokratycznego państwa prawa w działalności samorządu terytorialnego w Polsce, a także na wkład Gdańska w kształtowanie kultury prawnej i wdrażanie wartości powszechnie akceptowanych w Unii Europejskiej. W swoim wystąpieniu nawiązała do roty ślubowania prezydenta miasta, w treści której jest mowa o dochowaniu wierności prawu. Wskazała, że szeroko pojęty obowiązek działania zgodnie z prawem nie jest oderwany od całego systemu prawnego oraz problematyki, której dotyczy konferencja⁴. Miłą niespodzianką dla uczestników konferencji była salwa honorowa z pokładu zabytkowej feluki (XVI w.), która rozbrzmiewa jedynie wówczas, gdy w mieście trwają ważne uroczystości.

Moderatorem czwartego panelu tematycznego poświęconego standardowi prawnemu w zakresie sądowej kontroli konstytucyjności prawa został prof. dr hab. Roman Wieruszewski (Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji). Uczestnicy wysłuchali referatu prof. dr hab. Mirosława Granata (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) pt. „Rekonstrukcja standardu sądowej kontroli konstytucyjności prawa w warunkach polskich”; w dalszej kolejności wystąpiła prof. Regina Kiener (Komisja Wenecka), prezentując pracę pt. „The legal standards on the constitutional judiciary: Can the Constitutional Court be circumvented?”; prof. dr hab. Marek Zubik (Uniwersytet Warszawski) przedstawił swoje rozważania w referacie pt. „Konstytucja – część dobra wspólnego”; a dr Michał Ziółkowski (Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie) zainteresował słuchaczy wystąpieniem pt. „Test racjonalności jako warunek sądowej kontroli konstytucyjności prawa”. Na zakończenie tej części konferencji głos zabrały dr hab. Anna Rytel-Warzocho, prof. UG (Uniwersytet Gdański) i dr Agnieszka Gajda (Uniwersytet Gdański) w ramach wspólnie opracowanego tematu „Powoływanie sędziów sądów konstytucyjnych – standardy europejskie a doświadczenia polskie”.

Po krótkiej przerwie kawowej rozpoczął się piąty panel tematyczny, którego moderowania podjął się prof. dr hab. Andrzej Szmyt (Uniwersytet Gdański, profesor emerytowany). Panel ten został poświęcony zagadnieniu znaczenia standardu prawnego dla demokratycznego państwa prawa w systemie unijnym. Jako pierwszy zabrał głos prof. dr hab. Krzysztof Wójtowicz (Wyższa Szkoła Prawa we Wrocławiu) w wypowiedzi pt. „Cechy państwa prawnego w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej”; następnie dr Władysław Józwicki (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) przedstawił referat pt. „Teamwork Makes the Dream Work:

⁴ O europejskich standardach prawa. Międzynarodowa konferencja naukowa z udziałem członków Komisji Weneckiej, <<https://www.gdansk.pl/wiadomosci/Miedzynarodowa-konferencja-naukowa-Elementy-i-dynamika-europejskiego-standardu-prawnego,a,262793>>, dostęp 27 X 2024.

The CJEU, Constitutional Courts and the Proportionality Test in the Cases Regarding the Respect of Member States' Constitutional Identities”; prof. Cesare Pinelli (Komisja Wenecka) zaprezentował swoje rozważania w wystąpieniu pt. „European standards and EU conditionality”; prof. Jan Zielonka (Uniwersytet Oksfordzki) wygłosił referat pt. „The EU's democratic design and practice”; a ostatnim panelistą był dr hab. Ryszard Piotrowski, prof. UW (Uniwersytet Warszawski), który przedstawił swoje stanowisko w prelekcji pt. „Odpowiedzialność sędziów w demokratycznym państwie prawnym – dylematy standardu prawnego i praktyki”. Dyskusję nad wygłoszonymi referatami zamknęły w głosach podsumowujących Panie Simona Granata-Menghini, sekretarz Komisji Weneckiej, oraz prof. H. Suchocka.

Gdańska konferencja wyróżniała się nie tylko udziałem znamienitych panelistów i gości, lecz także kompleksowością problematyki poddanej naukowej dyskusji. Obok rozważań z zakresu teorii, filozofii i polityki prawa podjęto się analizy systemowej, zwracając uwagę na ustrojowe uwarunkowania i konsekwencje kreowania europejskich standardów prawnych. Nie pominięto również tematyki odnoszącej się do szczegółowych rozwiązań zarówno ogólnoeuropejskich, jak i tych, które są przyjmowane w różnych państwach Europy. Rozszerzone wersje referatów wygłoszonych na konferencji zostaną zawarte w monografii pokonferencyjnej pt. „Elements and Dynamics of the European Legal Standard”, która zostanie wydana w 2025 r. przez Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

Międzynarodową konferencję naukową pt. „Elementy i dynamika europejskiego standardu prawnego” z całą pewnością można uznać za wydarzenie o istotnym znaczeniu i dla całego środowiska naukowego, i dla społeczności lokalnej Gdańska. W tym miejscu jeszcze raz składamy prof. H. Suchockiej podziękowania za podjęcie się kierowania Katedrą im. Eugeniusza Kwiatkowskiego na Uniwersytecie Gdańskim w roku akademickim 2023/2024 oraz za jej nieoceniony wkład i zaangażowanie w organizację konferencji.

Bibliografia

- „Elementy i dynamika europejskiego standardu prawnego”, konferencja z udziałem kierownictwa Ministerstwa Sprawiedliwości, <<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/elementy-i-dynamika-europejskiego-standardu-prawnego-z-udzialem-kierownictwa-ministerstwa-sprawiedliwosci>>.
- O europejskich standardach prawa. Międzynarodowa konferencja naukowa z udziałem członków Komisji Weneckiej, <<https://www.gdansk.pl/wiadomosci/Miedzynarodowa-konferencja-naukowa-Elementy-i-dynamika-europejskiego-standardu-prawnego,a,262793>>.
- Zajadło J., *Fragment Oratio pro Cluentio Cyclerona – pierwowzór idei rządów prawa*, „Przegląd Konstytucyjny” 2019, nr 1.